

PROVOZ PRAŽSKÉHO NAKLADATELSTVÍ A TISKÁRNY FRANTIŠKA ŠIMÁČKA (1834–1885)*

Pavel Muchka (Praha)

The Operation of the Prague Publishing House and Printing Works of František Šimáček (1834–1885)

Abstract: The aim of the article is to outline the activities of the Czech journalist, publisher and important representative of Czech national-economic thought in the 19th century, František Šimáček. Particular attention is focused on the operation of Šimáček's business. Through his own company, Šimáček implemented his national-economic ideas as the essence of Czech national emancipation. In his publishing programme, he emphasised the quality of the books prepared for publication (with abundant illustrations and decorative publisher's binding) in order to gain recognition for Czech books even in the highest social classes. As an employer and journalist, he acted as a classical liberal influenced by the pioneering ideas of Vojta Náprstek, whom he often met privately as well. He became a remarkable figure of Czech national life not only in Prague. He deliberately supported it through the distribution of the printed word, both as a radical journalist, which brought him police execution and large financial losses, and as a publisher or the owner of the printing works that offered not only the production of the publishing house but also a wide range of printed materials especially for Czech savings banks.

Keywords: František Šimáček – journalism – national economy – printing works – publishing house

František Šimáček, život a dílo

František Šimáček se narodil dne 2. prosince 1834 v Kostelci nad Labem¹ v domě čp. 193. Pokřtěn byl dne 3. prosince 1834 Antonínem Novotným v místním římskokatolickém kostele.² Jeho otec Antonín Šimáček zdědil po svém otci Josefovi ševcovské řemeslo.³ Šimáčkova matka Marie Terezie byla dcerou Antonína Stolze, kosteleckého měšťana z čp. 73, a Kateřiny, rozené Impertrege z Villachu.⁴

O jeho školních letech mnoho dokladů nemáme. Nejdříve absolvoval místní školu v Kostelci nad Labem a v deseti letech přišel do Prahy studovat k piaristům. Následná studia na pražské technice nedokončil. Zároveň navštěvoval veřejné přednášky na univerzitě⁵ a dva roky Amerlingův učitelství ústav v Budči.⁶ Jako student zažil revoluční události v Praze

roku 1848, které ho tehdy jako třináctiletého chlapce oslovovaly.⁷ Již jako mladý se stal horlivým českým vlastencem. Jeho zájmy ho nakonec přivedly do Akademického čtenářského spolku, který vznikl v roce 1849 a kde zastával funkci knihovníka, a to i po nových volbách a policejním zásahu v roce 1854.⁸ S vlasteneckou společností se pravidelně scházel ve Slovanské kavárně.⁹ Do vášnivých diskuzí už tehdy vnášel své národohospodářské úvahy, pro které ale ještě nenacházel plné pochopení. František Šimáček jako mladý pravidelně chodil do společnosti, která se scházela u Vojty Náprstka (1826–1894) v domě U Halánků čp. 269 na Betlémském náměstí v Praze.¹⁰ Právě zde se seznámil se svojí budoucí ženou, Barborou Ludmilou Křížkovou (1844–1879), které se doma říkalo Uška.¹¹ František Šimáček v novinářské

* Příspěvek je částečným výtažkem z diplomové práce P. Muchky, obhájené na Ústavu českých dějin FF UK v roce 2015 a následně uznané v rigorózním řízení v roce 2016.

¹ Tehdy se toto město nazývalo Labský Kostelec.

² SOA, matrika, narození – římskokatolický farní úřad Kostelec nad Labem (1829–1851), inv. č. 15, s. 56. Jako jeho kmotři se zde uvádějí Josef Janda, měšťan v Kostelci nad Labem, z domu čp. 175, a Marie Rostlerová, měšťanka v Kostelci nad Labem, z domu čp. 62.

³ Tamtéž. Antonín Šimáček byl synem Josefa Šimáčka a Lidmily, rozené Löblové z Kbel.

⁴ Tamtéž. K jejich seznámení mělo dojít ve Špýru, kde Antonín Stolz jako c. k. wachtmistr (strážmistr) s rakouskou posádkou pobýval (LA PNP, fond Varia – František Šimáček, fragment životopisu Františka Šimáčka, 2. 6. 1927, inv. č. 29).

⁵ HEYDUK 1904, s. 177–180: „Nedaleko mne, v zadních lavicích sálu sedal (...) Vojtěch Bělák, vlastním jménem František Šimáček, bývalý kandidát učitelství. (...) Konal, pravili, pilná studia na universitě i na technice, navštěvuje veřejné přednášky.“

⁶ SRB 1910, s. 19; LA PNP, Varia – František Šimáček, fragment životopisu Františka Šimáčka, 2. 6. 1927, inv. č. 29, 1 II.

⁷ Později vzpomínal s humorem, že „putoval z Lab.[ského] Kostelce do Prahy ve zbrani – v holince“ (LA PNP, fragment životopisu Františka Šimáčka, 2. 6. 1927).

⁸ ARBES 1894, s. 23.

⁹ Slovanská kavárna byla v Poštovské ulici (dnes ulice Karoliny Světlé), v domě čp. 208/I., č. 34. Založil ji Jiří Breithut pravděpodobně v roce 1848 a provozoval až do konce šedesátých let 19. století.

¹⁰ SECKÁ 2011, s. 114.

Obř. 1. František Šimáček (1834–1885), rytina podle fotografie. Vyřyl Jan František Patočka. Podobizna byla uveřejněna ve *Zlaté Praze 2*, 1885, č. 22, s. 301.

práci, jako redaktor a autor článků, používal pseudonym Vojtěch Bělák.¹²

V roce 1857 založil časopis *Posel z Prahy*, který se měl systematicky věnovat národohospodářským myšlenkám, jazykové a školské problematice, potřebě vybudování sítě

odborných škol a průmyslových učilišť s českým vyučovacím jazykem.¹³ F. Šimáček vítal každou iniciativu Čechů ve školství a hospodářství. Neúnavná a drobná angažovanost v těchto oblastech byla pro něho základem české národní práce a zárukou dalšího rozvoje národního.¹⁴ Často je považován za prvního českého národohospodáře, jehož myšlenkové konstrukce byly ještě za jeho života realizovány, chváleny a také kritizovány.¹⁵ Zdůrazňování ekonomických úspěchů jako rozhodujícího faktoru v rozvoji českého národa, který následně přinese splnění politických, jazykových a kulturních požadavků, mu také vyneslo hanlivou přezdívku „*blahobytník*“.¹⁶ Díky Šimáčkově aktivitě se od roku 1858 začaly v českém prostředí objevovat první záložny.¹⁷ Kritika poměrů v habsburské monarchii mu přinášela četné konflikty s policejní a soudní mocí.¹⁸ V touze sjednotit a probudit český politický tábor, který se utápěl vzájemnými útoky a nejednotností před „*národními nepřáteli*“, prošel rovněž redakcí Grégrových *Národních listů* a *Národa* F. L. Riegra, jehož ztrátovost dovedla F. Šimáčka na finanční a psychické dno.¹⁹ Šimáčkovo působení v mladočeských a staročeských periodikách navíc bylo některými vnímáno jako ekonomický bezmyšlenkový kalkul a vyneslo mu označení „*obojetník*“, dokonce i posměšný rým „*Není ryba ani ráček, je to redaktor Šimáček*“.²⁰ I přes četnou soudní perzekuci od svého záměru veřejného politického angažování neustoupil.²¹ Ze složité finanční situace mu tehdy významně pomohl pražský německý tiskař Antonín Renn.²² Vlastní tiskárnu si později založil v domněni, že bude pravidelně umořovat všechny jeho dluhy.²³

Budování nakladatelského domu

František Šimáček nakladatelskou koncesi získal až v roce 1882. Tiskárnu ale provozoval již od roku 1871 spolu s Josefem Kolářem²⁴ pod názvem Kněhtiskárna Koláře a spol. v Jeruzalémské ulici čp. 962/II., č. 3 na Novém Městě pražském (původní dům dnes již nestojí). V roce 1879 konečně získal F. Šimáček tiskařskou koncesi, pak tedy byl závod

¹¹ Barbora Ludmila Křížková byla dcerou vinopala Adolfa Křížka, který pracoval v domě U Halánků. Původně o ni usiloval V. Náprstek, jenž jí pravidelně půjčoval knihy a Barboru také naučil anglicky a rusky. Ta se ale nakonec provdala dne 25. října 1863 za F. Šimáčka, u něhož měla záruku nezávislého rozvoje. V. Náprstek si později vzal její sestru Josefu, přezdívanou Pepička (SECKÁ – ŠÁMAL 2014). Barbora Ludmila patřila mezi významné představitelky ženského hnutí. Byla iniciátorkou založení ženského vydavatelského spolku Libuše v roce 1872, který nakladatelsky zajišťoval její manžel a kde realizovala své představy o ženské rovnoprávnosti. Zde vyšlo i její životní dílo (srov. ŠIMÁČKOVÁ 1872), jež mělo zásadní význam v zápase o ženskou rovnoprávnost. Vlastnila dokonce i obchod s americkými šicími stroji v Praze. Zemřela předčasně dne 4. července 1879 (podrobněji MUCHKA 2015, s. 20–38.).

¹² Domnívám se, že ke zvolení spisovatelského pseudonymu inspirovalo F. Šimáčka české exonymum korutanského města Villach – Bělák, odkud pocházela Šimáčkova babička.

¹³ POKORNÝ 2006, s. 181–185. V roce 1879 se změnil *Posel z Prahy* na *České noviny*, jejichž vydávání pro zásadní prodělečnost ukončil F. Šimáček v roce 1883. Zaměřil se pak na vydávání časopisu *Světovzor*: MUCHKA 2015, s. 60–64, 82.

¹⁴ ŠIMÁČEK 1881a, s. 10–11. K problematice českého národohospodářství v 19. století více HLAVAČKA 2014; HÁJEK – JANČÍK – KUBŮ 2009; JANČÍK – KUBŮ 2011.

¹⁵ Šimáčkovy názory k otázkám národohospodářským, jazykovým a školským vycházely rovněž knižně: ŠIMÁČEK 1873; 1881a; 1881b; 1881c; 1881d.

¹⁶ Předsněhová vlastenci. In: *Národní listy*, roč. 5, 2. 2. 1865, č. 33, s. 1.

¹⁷ MUCHKA 2015, s. 90–93.

¹⁸ Podrobněji k policejní a soudní perzekuci F. Šimáčka: MUCHKA 2015, s. 46–58.

¹⁹ Tamtéž, s. 69–71.

²⁰ SRB 1910, s. 14.

²¹ K politické angažovanosti F. Šimáčka MUCHKA 2015, s. 78–83. V nekrologu, který byl uveřejněn dne 6. 5. 1885 v *Národních listech*, byl F. Šimáček označen za „druhého Havlíčka“.

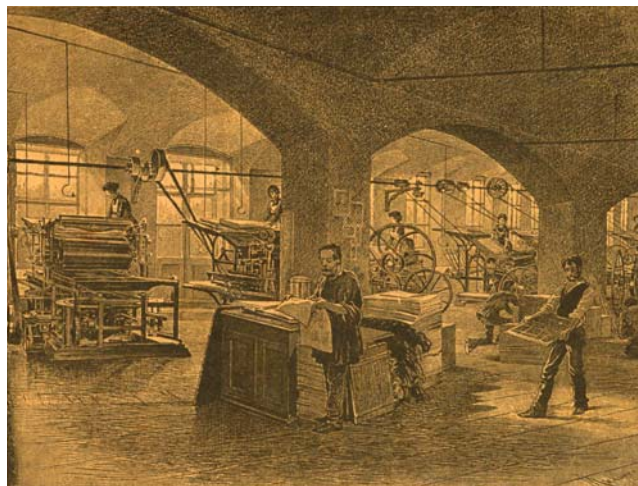
²² V nákladu Antonína Rennu vyšlo také několik zásadních českých děl. Například *Přehled evropského plectva* Antonína Friče v roce 1864; *Naši mužové. Bibliografie a charakteristiky mužův slovanských* Jana Erazima Sojky v roce 1862; čtyři díly řeči českých poslanců na říšské radě z roku 1861 nebo *Večerní písně* Vítězslava Hála v roce 1859.

²³ MUCHKA 2015, s. 57–58. První životopis F. Šimáčka byl načrtnut již v rámci přednášky Josefa Durdíka o Františku Šimáčkovi v Americkém klubu dam, konané dne 10. května 1885, která pak brzo vyšla tiskem (DURDÍK 1885).

²⁴ F. Šimáček byl politicky podezřelý a z tohoto důvodu tehdy koncesi nezískal. Domluvil se proto s přítelem Josefem Kolářem, který koncesi obdržel. J. Kolář byl profesorem techniky a autorem několikrát vydané *Mluvnice ruského jazyka v příkladech a rozmluvách* u I. L. Kobra.

Obr. 2. Písařna nakladatelství Františka Šimáčka v Jeruzalémské ulici čp. 1283/II. na Novém Městě pražském kolem roku 1888. Autorem předlohy k rytině byl Josef Mathauser. Knihovna Národního muzea, Nakladatelské prospekty, inv. č. F. Šimáček 3.

Obr. 4. Tiskárna nakladatelství Františka Šimáčka v Jeruzalémské ulici čp. 1283/II. na Novém Městě pražském kolem roku 1888. Autorem předlohy k rytině byl Josef Mathauser. Knihovna Národního muzea, fond Nakladatelské prospekty, inv. č. F. Šimáček 3.

Obr. 3. Sazárna nakladatelství Františka Šimáčka v Jeruzalémské ulici čp. 1283/II. na Novém Městě pražském kolem roku 1888. Autorem předlohy k rytině byl Josef Mathauser. Knihovna Národního muzea, fond Nakladatelské prospekty, inv. č. F. Šimáček 3.

veden již jen na něho pod názvem Knihtiskárna Františka Šimáčka. Jeho sídlo bylo nově v Jeruzalémské ulici čp. 1283/II., č. 9 (tehdy č. 11) na Novém Městě pražském.

Samotný objekt Šimáčkova podniku prošel řadou stavebních úprav. Původně zde stál dvoupatrový klasicistní dům, realizovaný v roce 1839 podle plánu Jana Novotného. Objekt koupil František Šimáček v roce 1879 od dědiců Nixnerových za 48 000 zl.²⁵ Následně přikročil k úpravě objektu. Ta byla realizována v letech 1879 až 1880, kdy známý pražský stavitel Alois Bureš (1849–1923) postavil zadní dvorní budovu na půdorysu písmena L. Do ní byly umístěny provozy tiskárny, knihárny a také byty. V dopise z 12. května 1880 se F. Šimáček o stavebních úpravách svého domu zmiňuje Vojtu Náprstkoví: „Zpráva Vaše o nastávající stavbě prům.[ysového] musea²⁶ potěšila mne tak, jako potěší každého našince. Pakliže jste stavbu ještě nezadal, dovoluji si Vám dáti několik pokynutí. Vyzvete několik stavitelů, aby Vám podali cenu, za kterou by chtěli stavbu dle plánu provést – a tu přesvědčíte se, že ušetříte několik tisíc. Mohu Vám to dotvrditi z vlastní zkušenosti, i jsem přesvědčen, že při této konkurenci sotva by propadl stavitel Bureš, jenž mi staví a s nímž jsem velice spokojen. Jest to správný, dovedný a snaživý mladý muž, a co hlavní jest, spokojuje se s mírným výdělkem. Při stavitelovi Blechovi²⁷ byl bych musil alespoň o 3000–4000 více platiti.“²⁸ Další výrazné přestavby areálu nakladatelského domu proběhly až po smrti Františka Šimáčka.²⁹

Jak Šimáčkova firma v Jeruzalémské ulici vypadala, se můžeme dozvědět z barvitého popisu Leoše Karla Žižky

²⁵ *Národní listy* 19, 12. 8. 1879, č. 191, s. 3.

²⁶ Velká reprezentativní budova Českého průmyslového muzea, založeného Vojtou Náprstkem v roce 1862, byla postavena podle projektu Antonína Bauma (1830–1886) a Bedřicha Münzbergra (1846–1928) v letech 1885 až 1886.

²⁷ Josef Blecha (1841–1900), majitel významné pražské stavební firmy, která se zaměřovala na tovární objekty a nájemní domy. Z jeho podnětu byla v roce 1871 založena Jednota stavitelů pro Království české.

²⁸ A NpM, fond Vojta Náprstek, korespondence, F. Šimáček V. Náprstkoví, 12. 5. 1880, sign. R VIII.

²⁹ V roce 1889 bylo postaveno skladiště štočků podle projektu Jana Šimáčka. Ten také navrhl v roce 1891 úpravu tehdy již sešle uliční fasády do novorenesanční podoby. V letech 1899 až 1900 byl objekt zcela změněn podle projektu Josefa Blechy (1841–1900). Byla zbourána dosavadní stavba a postaven třípatrový dům. V letech 1919 až 1920 se realizovalo zvýšení dvorního křídla o třetí patro podle projektu Emila Králíčka (1877–1930). V přední budově provozovala Šimáčkova rodina pension Šťastný domov. Zadní část objektu nadále sloužila pro nakladatelství F. Šimáček. V letech 1924 až 1925 vznikla nová přístavba, situovaná mezi tiskárnu a sklad. Nad domovním portálem byla umístěna pamětní deska, připomínající zdejší působení Františka Šimáčka. V roce 1935 vznikl projekt Jaroslava Šťastného, který počítal s demolicí dvorních křídel, kde měla vzniknout novostavba, a zvýšením hlavní budovy o další patro. Projekt byl ale v lednu 1936 odmítnut. Rodina Šimáčkova areál prodala v roce 1937 pojišťovací bance Slávii. Do majetku státu přešel v roce 1953. Byl využíván Revolučním odborovým hnutím, později byl a také dnes je sídlem Výzkumného ústavu bezpečnosti práce: NOVÁK 2004, s. 21; BAŤKOVÁ 1998, s. 611–612.

(1866–1969): „Pisárna a expedice u Šimáčků poskytovala počátkem let osmdesátých zvláštní pohled. Byla to velká místnost s okny do dvora, s postranním vchodem z chodby. Hned u vchodu byla přehrazena napříč nízkým dřevěným katrem pro příchodí, ostatek volné místnosti byly dvě řady vysokých pultů čely k sobě, pro personál. U těch stolů se stálo (...) při nich pro každého pracovníka stál ‚kůň‘, tj. vysoké sedadlo, velmi nepohodlné. V pozadí byly dveře do pokoje, odkud občas vycházel Šimáček, aby s některými pracovníky projednal. Jeho hlaholivý hlas bylo slyšet po celé jinak zamklé místnosti. V této místnosti na hořejším konci pracoval černovlasý a černovousý František Topič, vždy zasmušilý tváře, nemluvný. Obchodní knihy u Šimáčků byly úctyhodné velikosti a Topič občas některou rozhodil, jen to bouchlo. Byl zde účetním a myslím, že tenkrát pracoval ještě bez známého skřípce. K Šimáčkům jsem chodil rád, ač to zde bylo hodně úřední a dlouhé čekání. Také moc zbytečného psaní. Personál dosti četný, i ženské síly, což dosud v nakladatelstvích nebylo.“³⁰

Provoz firmy přinášel Františku Šimáčkovu neustálé potíže, jak zjišťujeme z jeho dopisu Josefě Náprstkové, která mu pomáhala s vedením účetnictví firmy: „Milá Pepičko! Přišel domů k obědu, dověděl jsem se od Ušky, že mne dědeček hledal v tiskárně, aby mi vyřídil, že prý všechny ty účty vypadly špatně, úplně proti objednavce. Nejsem s to, abych všechno přehlédl, a vyznám se, že jsem ty účty ani neviděl, jen jsem faktorovi připomenul, aby je co nejdříve zaslal. Jsem tak prací přemožen, že nevím často, kde mi hlava stojí. Včera kupř.[ikladu] sezení v Živnostenské bance od 1/2 5 hod. do 10 v noci, dnes ráno smíří soud v ‚Slavii‘ od 10 do 1 hod., při tom každý den článek, zlost v tiskárně, zlost v novinách, pořádání samých třenic a sporů, držení 60 osob na uzdě, starost o Matici rolnickou i o Libuši, den jako den psaní úvodního článku a připomínání lidem, co mají psát, pořádání peněžních záležitostí a hojně korespondence – věru někdy mne to až přemáhá a utek bych (...) Rád bych věděl, v čem chyba vězí při těch účtech, a pošlu snad pro ně, abychom to napravili. Poněvadž jsem je neviděl a o celé expedici jejich nic nevím, přesvědčil bych se rád, zdaliž jsem sám při zákazce nechybil.“³¹

Zaměstnanci a spolupracovníci Šimáčkovy podniku

Šimáčkovým závodem prošla velká řada osobností, které se proslavily jako významní novináři regionálních periodik, nakladatelé a tiskaři. Jako lokálkár³² zde pracoval František Josef Sudík (1846–1906), později redaktor *Jizeranu* a *No-*

vého Boleslavanu, nebo Václav Nedvídek (1845–1912), vydavatel několika periodik na Kolínsku (*Polaban*, *Polabské listy*, *Polabské noviny*). Jako vydavatel *Posla z Prahy* a *Českých novin* se F. Šimáčkovu osvědčil Josef Kummer (1841–1924), později redaktor staročeských deníků *Politik* a *Hlas národa*. *Poslem z Prahy* (*Českými novinami*) prošel i Gustav Eim (1849–1897),³³ který pak zakotvil v redakci *Národních listů*, podobně jako Josef Anýž. Od 15. července 1882 do 15. července 1884 u F. Šimáčka pracoval jako účetní a expediční zřízenec František Horálek (1863–1933).³⁴ Ten se prosadil jako knihkupec, spisovatel a vlastenecký nakladatel na Královských Vinohradech. V redakci *Posla z Prahy* byl také uznávaný překladatel a spisovatel Pavel Josef Šulc (1828–1879). Do vězení vedle Františka Šimáčka kvůli *Poslu z Prahy* byl poslán na delší dobu redaktor Bohumil Tollmann (1842–1903), jenž se výrazně na jeho vydávání podílel. Také Josef Sellner (1846–1887) jako redaktor *Posla z Prahy* strávil osm dní ve vězení v roce 1872.³⁵ A v neposlední řadě je třeba připomenout Františka Topiče (1858–1941), účetního u Františka Šimáčka, který se později stal významným pražským knihkupcem a nakladatelem. Šimáčkův závod se snažil podporovat budování záložen v českých zemích, proto zde byl početný tým právníků, kteří byli připraveni kdykoliv poskytnout právní pomoc. Ze sporu F. Šimáčka se skupinou pražských typografů se více dozvídáme i o platových poměrech v tiskárně závodu. V roce 1877 pražští typografové tvrdě zareagovali na Šimáčkovy články, které se dotýkaly platové situace v tiskárnách.³⁶ Z příspěvku a následné reakce *Posla z Prahy* se také dozvídáme některé podrobnosti kolem vydávání tohoto periodika. Sazeč si zde mohl vydělat 24 zl. týdně, což bylo více než u konkurence. Že byl F. Šimáček u některých typografů za své útoky neoblíben, dosvědčuje z novínového článku tato pasáž: „Však ani u p. Šimáčka nepanoval takový blahobyt a byly časy, kdy novinář od *Posla* v sobotu smutně 12 zl. do kapsy strčil a tehdyž přišel panu Šimáčkovu *Posel* dráž než nyní (...) Pan Šimáček (...) sázel *Posla* ve dne, ale když se přesvědčil, že takto nic přivydělat nelze, vrátil se k nočnímu sázení, aby však nemusel náhrady (mát každý noční sazeč denně 60 kr. náhrady) platit – snížil počet členů až na 5, a ti, klopotíce se celou noc i celý skoro den, musí, bez ohledu, že tělesně hynou, vysadit *Posla*, časopis plný humanitních návrhů a dobrých rad dělnictvu. Ejhle, přítelové dělnictva!“ Reakce *Posla z Prahy* na tento výpad se objevila již dne 19. února 1877.³⁷ Polemiku F. Šimáček očekával a přivítal ji jako začátek diskuze o platové otázce a postavení zaměstnanců v tiskárnách. „Nebude ovšem nikdo od nás žádati, abychom hany tam složené odmítali, na drzé a sprosté obraty

³⁰ ŽIŽKA 1999, s. 364–365.

³¹ A NpM, fond Vojta Náprstek, korespondence, František Šimáček Josefě Náprstkové, b. d., inv. č. 59/406.

³² František Sudík psal krátké zprávy do *Posla z Prahy* a v letech 1878 až 1879 byl uváděn jako jeho vydavatel.

³³ *Národní listy* 37, 8. 2. 1897, č. 39, s. 1: „Když pak Frant. Šimáček odstoupil z vedení *Posla z Prahy*, postavil v čelo jeho Eima, který dav deníku tomu jméno *České noviny*, pracoval proň s nevdědní horlivostí. Psal co den úvodní stati, všechny divadelní kritiky, občas nedělní feuilletony a redigoval jej až do lokálky a části hospodářské.“

³⁴ LA PNP, fond Varia – František Šimáček, koncept doporučení pro Františka Horálka, 15. 7. 1884, inv. č. 53.

³⁵ Josef Sellner, který byl obžalován v únoru 1872 pro čtyři články uveřejněné v *Poslu z Prahy*, byl dne 25. září 1872 odsouzen c. k. krajským soudem v Litoměřicích na 8 dní a k pokutě ve výši 60 zl.: ARBES 1896, s. 341.

³⁶ F. Šimáček kritizoval pevně stanovené mzdové tarify, které nereflaktovaly aktuální situaci na trhu práce. Svě stanovisko skupina pražských typografů publikovala dále v novinách *Pokrok*, *Politik* a *Brousek* (P. T. p. Šimáčkovu, majiteli „*Posla z Prahy*“ a „příteli“ dělníků. In: *Národní listy* 17, 18. 2. 1877, č. 48, s. 5.).

³⁷ Příspěvek k dělnické otázce. In: *Posel z Prahy* 1877, 19. 2. 1877, č. 49, s. 1.

v něm upozorňovali.³⁸ Odmítl, že by v závodě bylo jen pět sazečů. „*Co Posel vychází v nynějším formátě, nikdy nebylo při něm zúčastněno méně než 8 sazečů, při číslech s přílohami, zejména při nedělním pracuje o něm i 11 sazečů.*“³⁹ Ohradil se i proti dalším útokům, že je sociální postavení dělníků v závodě špatné. Uvedl zde také podrobný přehled příjmů sazečů. Denní sazeči měli obvykle týdenní plat 15 zl., nejnižší byl 8 zl., který brali dva noví pracovníci tiskárny. V závodě se nepracovalo déle než devět hodin. V letech 1872 až 1873 se platilo dokonce týdně 17 zl. a 18 zl. při „*zcela obyčejné (románové) sazbe*“. Dělník dostával plat na základě smlouvy uzavřené se zaměstnavatelem, nikoliv podle jinde používaného tarifního ceníku. Od dobrého finančního ocenění sazečů si F. Šimáček jako národohospodář sliboval, že povede v budoucnu k jejich samostatné podnikatelské činnosti.

F. Šimáčkovi byl blízký klasický liberalismus, ke kterému ho přivedl Vojta Náprstek. Odmítal veřejné dělnické demonstrace. Razil myšlenku, že každý dělník, pokud bude pracovitý a skromný, dosáhne velkých úspěchů, dokonce i závodu vlastního. Do té doby „*pokročilý dělník bude sice sledovati vše, co se ve světě děje, avšak nebude politiku nikdy pokládati za své řemeslo, tím méně bude si chtít hrát i na politika – ponechá to třídám pokročilejším a neodvislejším*“.⁴⁰ Důležitější pro F. Šimáčka byl tedy celkový rozvoj schopného jednotlivce, který pak může dále národ pozvednout. České společnosti se snažil předkládat podnikatelské vzory k následování.⁴¹

Šimáčkovým cílem bylo také kvalitní provedení knih, které tak mohly demonstrovat typografickou a uměleckou kvalitu české knihy. Jeho kmenovými ilustrátory byli bratři Adolf Liebscher (1857–1919) a Karel Liebscher (1851–1906), dále pak Jakub Schikaneder (1855–1924). O významu ilustrování děl psal F. Šimáček Adolfu Heydukovi v dopise ze dne 29. srpna 1882. V něm zdůrazňoval, že je potřeba mít dostatek českých dobře ilustrovaných knih, aby se česká kniha dostala do šlechtických a výše postavených měšťanských vrstev.⁴² Kvalitní umělecké knižní desky vyráběl pro Šimáčkovo nakladatelství knihařský závod Johanna Vladimíra Špotta. Pro F. Šimáčka pracovala velká řada překladatelů, například Jakub Malý (1811–1885), Otakar Hostinský (1847–1910), Jaroslav Vrchlický a bohužel také méně kvalitní překladatelé, za což byl pak v tisku kritizován.

Knihkupectví pro F. Topiče

Dne 10. října 1883 otevřel František Šimáček pod svým jménem knihkupectví v domě čp. 1011/I. na Ferdinandské třídě (dnes Národní třída č. 7) na Starém Městě pražském⁴³ pro Františka Topiče, jenž si vzal v roce 1883 Šimáčkovu neteř Terezií Šulcovou (1861–1924).⁴⁴ František Šimáček osobně nikdy neměl zájem se zapojovat do knihkupeckých aktivit. F. Topič byl původně zaměstnán u F. Šimáčka jako účetní, jak bylo výše uvedeno.⁴⁵ Po Šimáčkově smrti získal na své jméno koncesi a navázal na některé vydavatelské projekty F. Šimáčka. Změnu avizoval v novinách v roce 1886: „*(...) závod knihkupecký, který pro mne zvěčnělý strýc můj, pan František Šimáček zařídil a který jsem již od počátku zcela samostatně, nezávisle a úplně na svůj účet pod firmou F. Šimáček vedl, nadále pod novou, v obchodním rejstříku zapsanou firmou: F. Topič, dříve F. Šimáček knihkupectví, nakladatelství, obchod s výrobky uměleckými a hudebními.*“⁴⁶

Knižní projekty Františka Šimáčka

Na počátku knižních projektů Františka Šimáčka stojí vydávání díla švédské spisovatelky Emilie Flygare-Carlén (1807–1892), které se nejdříve čtenářům dostávalo od roku 1868 na pokračování jako příloha časopisu *Občan (Zábavná besídka)*,⁴⁷ následně pak vydávání díla v českém překladu pokračovalo v nákladu Šimáčkova *Posla z Prahy*. Ale ještě dříve, v květnu 1859 anonymně vlastním nákladem F. Šimáček vydal *Básně Adolfa Heyduka* u tiskaře Antonína Renna.⁴⁸ Korektury vytištěného díla provedl Jan Neruda (1834–1891). Sbírka byla kladně přijata a její prodej byl úspěšný díky Šimáčkově obratnosti.⁴⁹ Adolf Heyduk se tak stal prvním Šimáčkovým kmenovým spisovatelem.⁵⁰

František Šimáček stál za vznikem Matice rolnické v roce 1870, která měla „*vydáváním laciných knih českých z veškerých oborů hospodářství a hospodářského průmyslu, stavitelství a úvěrnictví působiti k rozvoji blahobytu v nejčetnější třídě národa našeho, v jejímž držení je půda vlastenecká*“.⁵¹ Starostou Matice rolnické byl Rudolf hrabě Chotek (1832–1894) a jejím jednatelem byl právě František Šimáček. Grafická úprava knih a pravidla fungování Matice rolnické

³⁸ Tamtéž.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ ŠIMÁČEK 1881a, s. 103.

⁴¹ Například Václava Františka Červeného, Václava Kratochvíla nebo Jana Kohouta (Šimáček 1861).

⁴² SERVUSOVÁ 1978, s. 38.

⁴³ Reklama knihkupectví na první straně časopisu *Světozor* 17, 7. 12. 1883, č. 49 byla: „*Knihkupectví F. Šimáčka. Proti Uršulinkám vedle České spořitelny, doporučuje se ku dodávání všech knih a časopisů kdekoliv vyšlých a oznámených. Vše, co není na skladě, obstará se v době nejkratší. Předplacení na díla sešitová přijímá se každým časem. Obsluha vždy správná.*“

⁴⁴ ZACH 1996, s. 18.

⁴⁵ František Topič napsal do Šimáčkových *Českých novin* 1881, 1. 6. 1881, č. 130, s. 4 pod jménem František Chvalinský článek *Uprímné slovo našim obchodníkům*, ve kterém kritizoval v Čechách zavedenou dlouhou otevírací dobu obchodů ve srovnání s Anglií. Díky tomu pak již neměli zaměstnanci prostor a čas se dále vzdělávat a rozvíjet. F. Šimáčka tento článek zaujal natolik, že F. Topičovi nabídl ve svém závodě místo účetního.

⁴⁶ *Národní listy* 26, 27. 6. 1886, č. 176, s. 10. F. Topič pokračoval ve vydávání sebraných spisů Václava Beneše Třebízského, Svatopluka Čecha a díla Jana Nerudy (v rámci *Sebraných spisů J. Nerudy* vyšly jako první svazek *Drobné klepy* v roce 1892 v redakci Ignáta Herrmanna).

⁴⁷ Byla to díla: *Rodina v údolí*, 1868; *Šťastný domov*, 1868; *Komoří Lasman co starý mládenec a manžel*, 1869. Vše tiskem u Antonína Renna.

⁴⁸ VOLF 1932, s. 74. F. Šimáček vydané *Básně Adolfa Heyduka* sám dále kolportoval mezi vlastence. Cílovou skupinou pro něj byli středoškolská profesoria, kněží, úředníci a studenti. Krámská cena byla 80 kr., dalším kolportérům knihu nabízel za 65 kr.

⁴⁹ HEYDUK 1904, s. 177–180. A. Heyduk odhaduje datum vytištění básní na listopad 1858 pod názvem *Cigánské melodie*.

⁵⁰ HEYDUK 1904, s. 180: „*Vešel jsem se svým prvním nakladatelem v tužší přátelství. (...) Měl mne velice rád, stavěl na mne veliké kusy, jak se říká, a žádal, abych mu své nové skladby všecky svěřil. Vytiskl mou veršovanou povídku Pod Vítkovým kamenem [vyšla v roce 1885 v Kabinetní knihovně, č. 4 – P. M.] a básně Za volnost a víru [vyšla v roce 1883 s ilustracemi Jakuba Schikanedera – P. M.], na jejímž ilustrovaném od Šikanedera vydání velice dal si záležeti.*“

připomínala vydavatelský spolek Libuše.⁵² První sešit Matice rolnické vyšel v říjnu 1870. Bylo to dílo Josefa Šusty (1835–1914) – *Hospodář v práci a v skoumání. Rozmluvy o důležitých výkonech a pravdách hospodářských*. Matice rolnická se udržela pouze do roku 1874, kdy vyšel *Český hospodář čili hlavní práce polní a náradí k tomu potřebné* Antonína Červeného (1834–1895).

František Šimáček řadu knih v tiskárně připravoval k vydání v době, kdy firma byla vedena na Josefa Koláře. První knižní edice se jmenovala *Samosprávný občan* a vycházela krátce od roku 1871.⁵³ Od roku 1875 se zde tiskla u veřejnosti velmi oblíbená *Československá koleda. Občanský kalendář na obyčejný rok*, kde se objevovaly vedle poučných i zábavné články. Z tehdejší knižní produkce je možné uvést například *Zábavy hvězdářské* Františka Josefa Studničky (1836–1903), které vyšly v roce 1878. F. Šimáček pak vydal celkem v deseti sešitech v letech 1881 až 1883 ještě Studničkův *Všeobecný zeměpis, čili astronomická, mathematická a fysikální geografie*. V letech 1883 až 1884 připravil pro čtenáře ve spolupráci s Otakarem Hostinským (1847–1910) skvělé dvousvazkové dílo *Egypt slovem i obrazem. Ve spolku s vynikajícími umělci* Georga Eberse (1837–1898), které obsahuje 485 dřevorytin. V kvalitním uměleckém provedení vyšel *Václav z Michalovic* Svatopluka Čecha v roce 1882, s dekorativní nakladatelskou vazbou a 41 ilustracemi Adolfa Liebschera. V letech 1882 až 1883 byl nabízen bohatě ilustrovaný cestopis *Plavba Věgy kolem Asie a Evropy* Adolfa Erika Nordenskjölda (1832–1901) v edici *Bibliotéka světových cestopisů*. V letech 1882 až 1884 se ke čtenářům postupně dostávala *Fysika pokusná i výkonná* Karla Václava Zengera (1850–1908). V letech 1883 až 1884 vycházely *Přední krititelé národa českého. Boje a usilování o právo jazyka českého začátkem přítomného století* Antonína Rybičky (1812–1899). Z obsáhlejších děl stojí ještě za pozornost *Historie literatur slovanských* Aleksandra Nikolajeviče Pypina (1833–1904) z let 1880 až 1882. Ještě za života Františka Šimáčka byly distribuovány mnohasvazkové sebrané spisy Aloise Vojtěcha Šmilovského (1837–1883). V roce 1884 byla založena *Kabinetní knihovna* s heslem „z dobrého to nejlepší“, kde jako první svazek vyšla básnická sbírka *Slávie* Svatopluka Čecha (1846–1908).

Dobrým dokladem nakladatelských bojů mezi Šimáčkem a Ottou je vydání Holubovy knihy *Sedm let v jižní Africe*. V lednu 1880 nakladatel Jan Otto uzavřel smlouvu s Emilem Holubem (1847–1902) na knihu *Sedm let v jižní Africe*,⁵⁴ a to za honorář ve výši 1200 zl., kterou původně Emil Holub vydal v němčině u vídeňského nakladatele Alfreda Höldera (1835–1915). František Šimáček upozorňoval, že vydatelské právo obdržel od nakladatele první právě on. Reprodukci bohatého obrazového doprovodu knihy ale nakladatel povolil jen J. Ottovi, a proto se F. Šimáček nakonec vzdal možnosti dílo v češtině vydat.⁵⁵

F. Šimáček se pouštěl do velkých původních encyklopedických děl, která byla finančně a organizačně velmi náročná. Jak riskantní takový podnik byl, dokládá nám zachovaná korespondence v LA PNP z let 1883 až 1885, která se vztahuje k *Encyklopedii pedagogické*,⁵⁶ do níž vkládal F. Šimáček velké naděje, přesto ale zůstala nedokončeným projektem. Domníval se, že se stane užitečným pomocníkem českým učitelům při jejich výuce na všech stupních škol. Kládł důraz na její vědeckost a stručnost. V dopisech, adresovaných redakci encyklopedie v roce 1883, vyjadřuje rozpaký nad uvedenou prací. Některá hesla považoval za příliš podrobná, což způsobovalo celkovou nevyváženost díla. V jednom dopise uvedl: „*Při této příležitosti sděluji Vám, že z četných stran docházejí mne stezky na to, že enc.[yklopedie] ped.[agogická] jest příliš obšírně založená, že vyroste nad potřebu a sotva dospěje k zakončení. Já náhled tento sdílím. Znáám ze zkušenosti, kam to vede, když dílo některé tak zbytečně se rozprádá. Pathologii⁵⁷ budeme muset zastaviti, neboť reptá se všeobecně na tu rozsáhlost a odběratelé ztrácejí trpělivost. Při slovníku Kottov⁵⁸ jsme již hluboko pod 1000 a úkaz tento jeví se při všech sešitových dílech – všude stále ubývání. Uvádím Vám to na paměť a varuji Vás před touto obšírností! Enc.[yklopedie] ped.[agogická] má býti stručným slovníkem, nikoliv však sborníkem monografií. Monografie patří jinam a může se k nim poukázati, aby každý, kdo chce obšírnější věc [sic!]. Mohl li prameny nabýti lépe, držeti se hned z počátku stručnosti, než později uváznouti aneb z nedostatku odběratelstva dílo přerušiti.*“⁵⁹ F. Šimáček v dopise z 1. října 1883 opět apeloval na redakci pedagogické encyklopedie a zdůrazňoval malý počet odběratelů díla:

⁵¹ *Provolání Matice rolnické*, 20. 6. 1870. Oznamovalo se, že budou členové zakládající, kteří přispějí 10 zl. a obdrží po 12 let zdarma produkci Matice rolnické. Členové přispívající ročně měli složit 1 zl. a získat roční knižní produkci spolku. Členové čestní měli věnovat nejméně 50 zl. F. Šimáček dbal na řádnou propagaci díla, vzniklo proto několik provolání. Ze dne 20. června 1870 je *Provolání k pánům hospodářským spisovatelům*, které nabízelo regionům vydávání rukopisů v Matici rolnické. Ze dne 25. června 1870 jsou pak provolání *Pánům velkostatkářům!* a *Pánům hospodářským úředníkům!*, aby přistoupili k Matici rolnické.

⁵² Libuše vystupovala formálně až do roku 1897 jako samostatný vydavatelský spolek, i když po celou dobu za ní stál Šimáčkův závod. Po roce 1898 byla edicí nakladatelství se zaměřením na beletrii.

⁵³ V této edici vyšla Šimáčkova práce *Zákon o svépomocných spolcích, zejména o záložnách, úvěrních, potravních, zásobních, výrobních spolcích, o společenstvech stavebních atd.* v roce 1873.

⁵⁴ Vyšlo u nakladatele J. Otty v letech 1880–1881: *Sedm let v jižní Africe. Příhody, výzkumy a lovy na cestách mých od polí diamantových až k řece Zambesi* (1872–1879). *Díl I.*, 1880; *Sedm let v jižní Africe. Příhody, výzkumy a lovy na cestách mých od polí diamantových až k řece Zambesi* (1872–1879). *Díl II.*, 1881.

⁵⁵ ŠVEHLA 2002, s. 128.

⁵⁶ Částečně vyšla v redakci Františka Jana Zoubka pod názvem *Encyklopaedie paedagogická. Slovník vědomostí z vychovávání a vyučování domácího a veřejného ve školách nižších, středních a vysokých* v roce 1886. V nakladatelské reklamě na dílo bylo oznámeno, že bude vycházet měsíčně v sešitech čtyř až pětiarchových. Cena sešitu byla 50 kr. V redakci encyklopedie byli: F. J. Zoubek, P. Durdík, V. Hylmar, J. L. Mašek, F. Nekut, J. Šauer.

⁵⁷ Dílo vyšlo ve třech dílech: DROZDA, Josef Václav, *Odborná pathologie a therapie. Díl první. Nemoci sdělné*. Praha: Kolář a spol., 1879; CANTANI, Arnold, *Odborná pathologie a therapie. Díl druhý. Nemoci celkové*. Praha: F. Šimáček, 1880; BĚLOHRADSKÝ, Václav, *Odborná pathologie a therapie. Díl třetí. Nemoci cizopasně a otravy*. Praha: F. Šimáček, 1881.

⁵⁸ *Česko-německý slovník zvláště gramaticko-fraseologický* Františka Štěpána Kotta (1825–1915) vycházel v nakladatelství F. Šimáček v letech 1876 až 1887 (5 dílů) + 2 díly dodatků v letech 1890 až 1893. Odběratelé slovníku byli většinou studenti gymnázií.

⁵⁹ LA PNP, fond F. Šimáček, korespondence, F. Šimáček redakci Encyklopedie pedagogické, 1883.

„Učitelstva samo jest sice veliký počet, avšak jednak jest sklíčeno nedostatkem peněz, jednak žene se na ně ze všech stran útokem, jednak z nemalé části potřebu literatury jak všeobecné tak odborné vůbec ani nepociťuje. O tom poučuje i zkušenost, kteréž dodělal se kolega Otto při nakládání pedagogických spisů, jak mi to sám sdělil. V této věci nesmíme si dělati iluze a vítíti věc, jak skutečně jest, a jelikož dílo má býti rozsáhlejší, musíme vítíti i v úvahu smutnou zkušenost, že obecnstvo po krátkém čase začíná podnik opouštěti. Tak při Slovníku naučném⁶⁰ začalo se s 8000 a ukončilo se s 1500, tak při Kottově slovníku začali jsme 1600 a jsme nyní na 700, tak při Hradech⁶¹ počali jsme s 1800 a jsme dnes na 1390. Kdybychom tedy při velikém namáhání nešetříce i na dále agitačních prostředků dodělali se při tomto odborném pedagogickém podniku 1000 odběratelů, dlužno se ptáti, jak vyvadati to bude při dílu II. neb III.? To vše jest zajisté nemálo považlivé i viděti z toho, s jak velikým rizikem dílo toto jest pro nakladatele spojeno.“⁶² U Šimáčků se nepodařilo projekt zvládnout, takže encyklopedie byla zastavena a zůstala tak torzem. Vyšla pouze hesla písmen A a B.

Další realizované velké reprezentativní knižní projekty zahájené ještě za života Františka Šimáčka byly *Hrady, zámky a tvrze Království českého* Augusta Sedláčka (1843–1926) především s ilustracemi od Adolfa a Karla Liebscheroých. Vyšly v letech 1882 až 1927 v patnácti dílech. Bylo zde popsáno 415 hradů, 117 zámků a 2423 tvrzí. Odborná pedagogická díla vydával F. Šimáček v edici *Knihovna Komenského. Sběrka pedagogických spisů domácích i cizích*, kterou světil zkušeným pedagogům Petru Durdíkovi (1845–1909) a Janu Ladislavu Maškovi (1828–1886).⁶³ Vycházely zde spisy se zaměřením na teorii a praxi ve školství, životopisy slavných pedagogů a překlady významných pedagogických děl. Pro děti od šesti do šestnácti let od roku 1883 vydával F. Šimáček v redakci Josefa Sokola (1831–1912) obrázkový časopis *Jarý věk*.⁶⁴ Zajímavostí je, že *Jarý věk* systematicky šířil mezi mládeží znalost slovanských jazyků. Objevovaly se zde básně, povídky, pohádky, cestopisy, ale i hádanky, zpěvníky a dětské hry. František Šimáček vydával rovněž díla významných českých prozaiků. Často spolupracoval s Aloisem Jiráskem (1851–1930). Dokladem jejich vzájemných kontaktů je Jiráskův dopis ze dne 13. prosince 1884, ve kterém se zvláště dotýkal honorářů za svá díla: „*Velelectný pane! Především srdečné díky za zasláné exempl. [áře] Pokladu a vázané Povídek.*⁶⁵ Také s díky kvitují ze sedmdesáti

pěti zl. (75 zl.), kteréž mi poslány byly jako doplatek honoráře za *Poklad v Libuši*. Ale v tom je nedopatření, neboť honorář ten jsem si už vybral. Nevadí však víc, ano těch 75 zl. může býti počítáno zálohou na honorář za *V cizích službách*⁶⁶, na niž dle ujednání měl jsem dostati do 15. 1. m. [česice] 50 zl., chtěl bych tedy o 25 zl. více. Malé také nedopatření v tom, že administrace Libuše počítá 7 archů, kterých je ve skutečnosti o něco málo více. Kdy vyjde *V cizích službách*? Na žádost mou o účel za tento rok nedostalo se mi odpovědi. Prosím, račte mi jej zaslati. Rovněž mi je s velikým podivením, že *Povídky mé v Kabinetní knihovně nikde, pokud vím, nebyly ohlášeny*. – Nemyslím, že by kde v tom byla úmyslnost. *Rukopisu pro Světozor*⁶⁷ jsem částku už dostal, dnes zase kousek zasílám, takže v tom nebude žádné závady. Jen mně jen nejhůře – o čas.“⁶⁸

Krátce předtím, v roce 1883 vyšel ve čtyřech dílech historický román Václava Beneše Třebízského *Královna Dagmar* v knihovničce *Libuše*, která se tiskla v Šimáčkově závodu.⁶⁹ Ve vydávání spisů Václava Beneše Třebízského pro ekonomickou výhodnost plynule pokračoval František Topič.

František Šimáček kladl důraz také na dobře zvolenou reklamu na knihy a časopisy, a to ve formě graficky zajímavé inzerce v periodících, knihách a samostatných letáčích. O knižní reklamě sám napsal v dopise ze dne 24. října 1883 redakci pedagogické encyklopedie: „(...) *agitace insertní zavádí se u spisů rázu všeobecného a jest tím větší, čím na širší kruhy jest spis vypočítán. Zde musí se inserovati a inserování se také vyplatí.*“⁷⁰ Nakladatelství posílalo pravidelně reklamní tiskoviny na fary a ředitelům škol. Písemně se oslovoval vybraný vzorek potenciálních zájemců o určitý titul, kterým se zároveň s upozorněním posílal první sešit díla. F. Šimáček autorům kladl na srdce, aby se o jejich díle psalo, vycházely v novinách recenze, jež by pak pomohly k rychlejšímu prodeji knih. Zdrojem stálých příjmů pro Šimáčkův závod byly také různé tiskoviny pro jednotlivce, obce a města, například taneční pořádky, vizitky, hlavičkové papíry, jednací řády, plakáty. Formuláře pro úřady, spolky a záložny měla tiskárna v dostatečném množství ve skladu.

Závěrem

Po předčasně smrti Františka Šimáčka dne 5. května 1885 byl správcem knihtiskařského a nakladatelského závodu ustanoven František Topič.⁷¹ Firma dostala i nový název –

⁶⁰ *Slovník naučný* v redakci Františka Ladislava Riegra a Jakuba Malého vycházel v letech 1860 až 1874 v nakladatelství I. L. Kober.

⁶¹ *Hrady, zámky a tvrze Království českého* Augusta Sedláčka začaly u F. Šimáčka vycházet v roce 1882.

⁶² LA PNP, fond František Šimáček, korespondence, František Šimáček redakci pedagogické encyklopedie, 1. 10. 1883.

⁶³ Jako první v knižnici vyšla *Paedagogika pro české školy vůbec, pro střední zvláště* P. Durdíka, druhou knihou v pořadí zde byla *O vývoji průmyslového školství v Rakousku, v Německu, ve Švýcarsku, v Holandsku, v Belgii, ve Francii a na Rusi. S dodatkem o pracovnách školních* J. L. Maška v roce 1882.

⁶⁴ *Jarý věk* měl vycházet vždy patnáctého každého měsíce v sešitech tří až čtyřarchových s ilustracemi zejména od Adolfa Liebschera. Roční předplatné bylo ve výši 4 zl.

⁶⁵ Jiráskův *Poklad. Historický obraz z minulého století a Povídky Aloise Jirásky* vyšly u F. Šimáčka v roce 1885.

⁶⁶ Dílo *V cizích službách. Kus české anabase A. Jirásky* vyšlo v nakladatelství rok po smrti F. Šimáčka.

⁶⁷ Ve *Světozoru* od 17. prosince 1884 (roč. 19, č. 1) do 27. února 1885 (roč. 20, č. 11) vycházelo na pokračování Jiráskovo dílo *V pohanském chrámu. Novela z malých cest*.

⁶⁸ KNM, fond NAOF F. Šimáček, korespondence, Alois Jirásek Františku Šimáčkově, 13. 12. 1884, inv. č. 9/541.

⁶⁹ V osobním fondu Františka Šimáčka v LA PNP (inv. č. 52) se zachoval dopis, který nám osvětluje zákulisi spojené s vydáváním knih v nakladatelství. Bylo domluveno, že V. Beneš Třebízský obdrží stejný honorář, který dostává za díla uveřejněná v revue *Osvěta*. Jako tiskové písmo měl být použit garamond. *Osvěta* – 49 řádků po 70 literách, celkem 20 580 liter. *Libuše* – 27 řádků po 49 literách, celkem 42 336 liter. Honorář za arch v knižnici *Libuše* byl 24,68 zl.

⁷⁰ LA PNP, fond František Šimáček, korespondence, František Šimáček redakci pedagogické encyklopedie, 24. 10. 1883.

⁷¹ LA PNP, fond Varia – František Šimáček, rozhodnutí c. k. zemského soudu ve věci pozůstalosti po Františku Šimáčkově, 15. 5. 1885. V praxi se například projevovalo v časopisech nakladatelství: Tiskem a nákladem F. Šimáčka. Vydáním Fr. Topiče, správce knihtiskárny.

F. Šimáček, knihtiskárna a nakladatelstvo. Poručníkem Šimáčkových nezletilých synů Jaroslava a Bohuslava se stal na základě rozhodnutí c. k. zemského soudu ze dne 15. května 1885 profesor Josef Stupecký (1848–1907).⁷² Šimáčekův syn Jaroslav (15. srpna 1864 – 15. května 1938) se od roku 1883 věnoval obrazové části *Světozoru*. Po jeho prodeji J. Ottovi z firmy vystoupil a v letech 1902 až 1927 zastával funkci tajemníka Ústřední jednoty založen českých. Bratr Jaroslava, Bohuslav Šimáček (12. května 1866–6. března 1945), absolvent pražské obchodní akademie, vstoupil aktivně do otcova závodu v roce 1882 a od roku 1910 byl jeho výlučným majitelem. V roce 1899 vznikla Česká grafická společnost Unie v Praze, ve které se spojily tiskárny nakladatele Jana Otty, Josefa R. Vilímka, firmy F. Šimáček a reprodukčního ústavu Jana Vilíma.⁷³ Za Bohuslava Šimáčka se výrazně rozvinula nakladatelská činnost závodu. Pokračoval v edicích, založených už jeho otcem. Vznikala ale řada nových, které byly také propojené s vydávanými časopisy nakladatelství. V roce 1920 Bohuslav Šimáček firmu spojil s Emilem Šolcem⁷⁴ ve společnost Šolc a Šimáček, společnost s r. o.⁷⁵ Ředitelem závodu byl až do roku 1927. Nakladatelství Šolc a Šimáček, spol. s r. o. fungovalo až do roku 1949, který přinesl likvidaci soukromých nakladatelských firem. Ještě předtím v roce 1937 objekt rodinného nakladatelství v Jeruzalémské ulici prodal Bohuslavův syn Radovan Šimáček pojišťovací bance Slávii.

Prameny:

Archiv hlavního města Prahy, sbírka matrik, oddaní – římskokatolický kostel sv. Jiljí na Starém Městě (1862–1870), sign. JIL 010, karton č. 13; soupis pražských domovských příslušníků 1830–1910, krabice č. 262, p. č. 233.

Literární archiv Památníku národního písemnictví (LA PNP), fond František Šimáček – nakladatelství.

Literární archiv Památníku národního písemnictví (LA PNP), fond Varia – František Šimáček, Barbora Ludmila Šimáčková.

Národní archiv, archivní fond Policejní ředitelství I., konškrupce z let 1850–1914, karton č. 593.

Národní muzeum, Knihovna Národního muzea, oddělení knižní kultury, fond Nakladatelské archivy a osobní fondy (KNM, NAOF), inv. č. NAOF F. Šimáček 1–2628.

Národní muzeum, Archiv Náprstkova muzea asijských, afrických a amerických kultur (A NpM), fond Vojta Náprstek – František Šimáček, Barbora Ludmila Šimáčková.

Státní oblastní archiv v Praze, sbírka matrik, narození – římskokatolický farní úřad Kostelec nad Labem (1829–1851), inv. č. 15, s. 56.

Tisk:

České noviny 1881.

Národní listy 5 (1865); 17 (1877); 19 (1879); 25 (1885); 26 (1886); 28 (1888); 37 (1897).

Posel z Prahy (1877).

Světozor 17 (1883); 19 (1884); 20 (1885).

Zvon 5 (1904).

Literatura:

ARBES 1894: ARBES, Jakub. *Pláč Koruny české neboli Persekuce lidu českého v letech 1868–1873*. Praha: F. Bačkovský, 1894.

ARBES 1896: ARBES, Jakub. *Persekuce lidu českého v letech 1869–1873. Dodatkem k druhému vydání spisu Pláč Koruny české*. Praha: F. Bačkovský, 1896.

BAŤKOVÁ 1998: BAŤKOVÁ, Růžena (ed.). *Umělecké památky Prahy. Nové Město. Vyšehrad. Vinohrady*. Praha: Academia, 1998.

DUBSKÝ 1947: DUBSKÝ, Ota. *František Šimáček*. Brno: Studijní ústav družstevní, 1947.

DURDÍK 1885: DURDÍK, Josef. *Vzpomínka na Fr. Šimáčka. V bývalém Amer. klubu dam v saloně p. V. Náprstka proslvil dne 10. května 1885 prof. Dr. Josef Durdík*. Praha: J. Durdík, 1885.

HÁJEK – JANČÍK – KUBŮ 2009: HÁJEK, Jan – JANČÍK, Drahomír – KUBŮ, Eduard (edd.). *O hospodářskou národní državu. Úvahy a stati o moderním českém a německém nacionalismu v českých zemích*. Praha: Karolinum, 2009.

HEYDUK 1904: HEYDUK, Adolf. *Můj první nakladatel. Vzpomínka na Fr. Šimáčka ke dni 2. prosince*. In: *Zvon* 5, 2. 12. 1904, č. 12, s. 177–180.

HLAVAČKA 2014: HLAVAČKA, Milan et al. *České země v 19. století. Proměny společnosti v moderní době. I. díl*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2014.

JANČÍK – KUBŮ 2011: JANČÍK, Drahomír – KUBŮ, Eduard (edd.). *Nacionalismus zvaný hospodářský. Střety a zápasy o národní emancipaci/převahu v českých zemích (1859–1945)*. Praha: Dokořán, 2011.

LEXIKON 2008: MERHAUT, Luboš (ed. et al.). *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce. [Díl] 4., S–Ž. Sv. I.: S–T*. Praha: Academia, 2008.

MUCHKA 2015: MUCHKA, Pavel. *František Šimáček (1834–1885), novinář a nakladatel*. Praha, 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta.

NOVÁK 2004: NOVÁK, Otto. *Bezpečnost práce a 50 let VÚBP*. Praha: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2004.

NOŽIČKA 1941: NOŽIČKA, Josef. *František Šimáček. Separát z díla České postavy*. Praha: L. J. Peroutka, 1941.

POKORNÝ 2006: POKORNÝ, Jiří. V práci a vědění... In: *Božena Němcová. Život – dílo – doba. Sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, konané ve dnech 7.–8. září 2005*

⁷² V *Národních listech* ze dne 31. srpna 1888 (roč. 28, č. 242, s. 3) se objevila zpráva, že u obchodního soudu byli Bohuslav a Jaroslav Šimáčekové zapsáni jako plnoletí a mohou firmu zastupovat.

⁷³ Na počátku měla Unie 400 pracovníků, 35 tiskařských strojů a 65 pomocných strojů. Nejdříve se zaměřila na vydávání učebnic.

⁷⁴ V září 1923 Emil Šolc ze společnosti vystoupil.

⁷⁵ V roce 1931 změnila firma název na Nakladatelství Šolc a Šimáček, spol. s r. o. Od dubna 1936 sídlil závod ve Spálené ulici čp. 97 na Novém Městě pražském.

v *Muzeu Boženy Němcové*. Česká Skalice: Muzeum Boženy Němcové, 2006, s. 181–185.

SECKÁ 2011: SECKÁ, Milena. *Vojta Náprstek. Vlastenec, sběratel, mecenáš*. Praha: Vyšehrad, 2011.

SECKÁ – ŠÁMAL 2014: SECKÁ, Milena – ŠÁMAL, Martin (edd.). *Byl to můj osud... Zápisky Josefy Náprstkové*. Havlíčkův Brod: Národní muzeum, 2014.

SERVUSOVÁ 1978: SERVUSOVÁ, Ivana. *Veřejná, literární a nakladatelská činnost Františka Šimáčka*. Praha, 1978. Diplomová práce. Univerzita Karlova. Filozofická fakulta.

SRB 1910: SRB, Adolf. *František Šimáček. Jeho život a působení. Příspěvek k nejnovějším dějinám národa českého*. Praha: F. Šimáček, 1910.

ŠIMÁČEK 1861: ŠIMÁČEK, František. *Jan Kohout, stavitel strojních, tak zvaných amerických mlýnů*. Praha: Antonín Renn, 1861.

ŠIMÁČEK 1873: ŠIMÁČEK, František. *Zákon o svépomocných spolcích, zejména o záložnách, úvěrních, potravních, zásobních, výrobních spolcích, o společenstvech stavebních atd.* Praha: J. Kolář, 1873.

ŠIMÁČEK 1875: ŠIMÁČEK, František. *Povídky ze života*. Praha: Posel z Prahy, 1875.

ŠIMÁČEK 1881a: ŠIMÁČEK, František. *Cesta ku zámožnosti pro jednotlivce i celý národ. Sbíрка národohospodářských listů a úvah psaných za heslem „Vlastní silou!“*. Praha: F. Šimáček, 1881.

ŠIMÁČEK 1881b: ŠIMÁČEK, František. *Důkazy bratrství při slavném uvítání a pohoštění Čechů v Krakově. Památka na III. sjezd polských lékařů a přírodnků v měsíci červenci 1881*. Praha: F. Šimáček, 1881.

ŠIMÁČEK 1881c: ŠIMÁČEK, František. *Vláda němčiny v československých krajinách – naše vina. Sbíрка úvah a listů psaných za heslem „Vlastní pomoc!“*. Praha: F. Šimáček, 1881.

ŠIMÁČEK 1881d: ŠIMÁČEK, František. *Židovská otázka a národ český. Sbíрка listů a úvah psaných za heslem „Vlastní silou!“*. Praha: F. Šimáček, 1881.

ŠIMÁČKOVÁ 1872: ŠIMÁČKOVÁ, Ludmila. *Vynikající ženy mimo rodinný kruh*. Praha: Libuše, 1872.

ŠVEHLA 2002: ŠVEHLA, Jaroslav. *Jan Otto. Kus historie české knihy*. Jinočany: H + H, 2002.

ZACH 1996: ZACH, Aleš. *Stopami pražských nakladatelských domů. Procházka mizející pamětí českých kulturních dějin*. Praha: Thyrsus, 1996.

ŽIŽKA 1999: ZACH, Aleš (ed.). ŽIŽKA, Leoš Karel. *Paměti a osudy. Knihkupecké vzpomínky na léta 1871–1884*. Praha: Jan Kanzelsberger, 1999.

PhDr. Pavel Muchka

Knihovna Národního muzea, oddělení knižní kultury
Vinohradská 52/1, 110 00 Praha 1